

Antygona Sofoklesa – motywy decyzji bohaterów

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Ilustracja interaktywna](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

-
- Źródło: Sofokles, *Antygona*, [w:] Ajschylos, Eurypides, Sofokles, *Antologia tragedii greckiej*, oprac. S. Stabryła, tłum. K. Morawski, Kraków 1989, s. 328–329.
 - Źródło: Sofokles, *Antygona*, [w:] Ajschylos, Sofokles, Eurypides, *Antologia tragedii greckiej*, oprac. S. Stabryła, tłum. K. Morawski, wybór S. Stabryła, Kraków 1989, s. 327–331.
 - Źródło: Sofokles, *Antygona*, [w:] Ajschylos, Sofokles, Eurypides, *Antologia tragedii greckiej*, oprac. S. Stabryła, tłum. K. Morawski, wybór S. Stabryła, Kraków 1989, s. 305–309.

Wielkie dzieła literackie pokazują złożoność świata oraz ludzkich osobowości i motywacji. Czy czytelnik albo widz może utożsamić się z bohaterem idealnym? Raczej nie, bo wydaje się on w pewnym stopniu „niehumaniczny”. Postać zdecydowanie zła natomiast nie wzbudza w nas współczucia i choćby przytrafiły jej się rzeczy straszne, prawdopodobnie przyjmiemy to z obojętnością albo nawet satysfakcją.

Jeżeli dzieło ma wywołać głębokie przeżycia i nakłonić do myślenia, powinno przedstawiać losy bohatera, z którym do pewnego stopnia się identyfikujemy. Stanie się tak, gdy nie będzie on tylko dobry albo tylko zły, ale złożony z różnych cech. Wówczas odbiorca może podążać za motywacją postaci, starać się zrozumieć dylematy i wybory bohatera. Jeśli ten bohater występuje w utworze dramatycznym – sztuka teatralna stanie się rodzajem dyskusji o wartościach, moralnych obowiązkach i prawach człowieka, o granicach jego wolności. Tak się dzieje w *Antygonie* Sofoklesa.

Twoje cele

- Zinterpretujesz fragment *Antygony* Sofoklesa, aby scharakteryzować Antygonę oraz Ismenę.
- Porównasz motywy postępowania wybranych postaci *Antygony* Sofoklesa.

- Wyjaśnisz, na jakiej zasadzie Sofokles zestawiał ze sobą postaci występujące w poszczególnych częściach *Antygony*.
- Ustalisz, jakie były relacje między Kreonem a jego synem Hajmonem.

Przeczytaj

Postacie „papierowe” i skomplikowane

Do XX w. w teatrze rzadko przedstawiano postacie, których zachowanie trzeba by określać jako absurdałne, czyli niepoparte żadną argumentacją – wprowadziła to dopiero sztuka awangardowa. Motywy kierujące zachowaniem bohaterów mogą mieć różny charakter. Niekiedy twórcy wyposażają daną postać tylko w jedną główną cechę i z góry wiadomo, jakie będzie jej postępowanie. Na ogół takie rozwiązanie jest przez krytyków postrzegane negatywnie, a bohaterowie jednowymiarowi nazywani są „papierowymi”, płaskimi. Ciekawsza wydaje się inna konstrukcja postaci literackiej (teatralnej). Próba zrozumienia motywacji kogoś, kto jest psychologicznie skomplikowany, pozwala odbiorcy na utożsamianie się z nim i postrzeganie go jako istoty o złożonej osobowości.

Scena z *Antygony* w reżyserii Jette Steckel, Wiedeń 2015

Antygona zakopuje swojego brata Polinejkesa, rzucając popiołem w powietrze

Źródło: Christian Michelides / Burgtheater, dostępny w internecie: commons.wikimedia.org, licencja: CC BY-SA 4.0.

Rodzaje motywacji postaci literackich

Badacze wyróżniają trzy główne rodzaje motywacji postępowania bohaterów literackich:

realistyczna
działanie postaci wynika np. z przynależności społecznej bohatera, jego płci, wykształcenia, cech charakteru, choroby itp.
metafizyczna
fantastyczna

Arystoteles o typach bohaterów tragedii greckiej

Arystoteles to jeden z najbardziej wszechstronnych greckich uczonych. Napisał m.in. *Poetykę* – zbiór zasad, którymi powinni kierować się twórcy tragedii i eposu. Uważał, że zadaniem tragedii jest wywoływanie u widzów litości i trwogi. Zapewnić to może m.in. dobór odpowiedniego bohatera. Nie powinien nim być człowiek niegodziwy, ponieważ widzowie nie przejęliby się jego nieszczęściem, a sukcesy wzbudzałyby oburzenie. Nie należy też – według Arystotelesa – przedstawiać ludzi bez wad, gdyż u odbiorcy zamiast litości oraz trwogi pojawiałyby się oburzenie wobec niesprawiedliwości dotykającej idealnego człowieka. Grecki uczony stwierdził, że najlepiej pokazać bohatera złożonego, który nie jest ani idealny, ani całkowicie pozbawiony cech pozytywnych.

Christoffer Wilhelm Eckersberg, *Edyp i Antygona*, 1812

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Kontrast jako metoda zestawiania bohaterów w tragedii

Jedną z metod stosowanych przez twórców tragedii antycznej jest kontrast. Dzięki niemu wyraźniej uwypukla się odmiennosc postaw, a także różnorodność motywacji postępowania. Skontrastowanie bohaterów daje też autorowi okazję do wykazania, że nie ma jednej prawdy, a rzeczywistość nigdy nie okazuje się wyłącznie czarno-biała.

Kontrast w *Antygonie* Sofoklesa

W dramatach Sofoklesa ważna jest psychologiczna analiza postaci. To kwestie psychologiczne w znacznym stopniu determinują postępowanie bohaterów. Działają oni w określony sposób nie tylko dlatego, że tak chcą bogowie, ale również ze względu na posiadane cechy charakteru oraz okoliczności zewnętrzne (np. relacje z innymi ludźmi). Uwypuklanie motywacji postaci dokonuje się przez łączenie w pary poszczególnych bohaterów: spotykają się oni twarzą w twarz i mówią o tym, co nimi kieruje. Przykładem

takiej konstrukcji utworu **tragicznego** jest *Antygona*. Znaczną część dzieła zajmują dialogi dwóch postaci przedstawiających motywy swego postępowania. Dramat Sofoklesa składa się z dysput między:

- Antygoną i Ismeną,
- Antygoną i Kreonem,
- Kreonem i Tejrezjaszem,
- Kreonem i Hajmonem.

((Sofokles

Antygona

Prolog

ANTYGONA

Ukochana siostró ma, Ismeno!

Czy ty nie widzisz, że z klęsk Edypowych

Żadnej za życia los nam nie oszczędza?

Bo nie ma cierpień i nie ma ohydy,

Nie ma niesławy i hańby, które by

Nas pośród nieszczęść pasma nie dotknęły.

Cóż bo za rozkaz znów obwieścił miastu

Ten, który teraz władzę w rękę dierży

Czyś zasłyszała? Czy uszło twej wiedzy,

Że znów wrogowie godzą w naszych miłych?

ISMENA

O Antygono, żadna wieść nie doszła

Do mnie, ni słodka, ni goryczy pełna,

Od dnia, gdy braci straciłyśmy obu,

W bratnim zabitych razem pojedynku,

[...]

ANTYGONA

Lecz mnie wieść doszła, i dlatego z domu

Cię wywołałam, by rzecz ci powierzyć.

ISMENA

Cóż to? Ty jakieś ciężkie ważysz słowa.

ANTYGONA

O tak! Czyż nie wiesz, że z poległych braci
Kreon jednemu wręcz odmówił grobu?
Że Eteokła, jak czynić przystoi,
Pogrzebał w ziemi wśród umarłych rzeszy,
A zaś obwieścił, aby Polinika
Nieszczęsne zwłoki bez czci pozostały,
By nikt ich płakać, nikt grześć się nie ważył;
Mają więc leżeć bez łez i bez grobu,
Na pastwę ptakom żarłocznym i strawę.
[...]
Tak się ma sprawa; teraz wraz ukazesz,
Czyś godną rodu, czy wyrodną córą.

ISMENA

Gdy taka dola, to cóż, o nieszczęsna,
Prując czy snując bym mogła tu przydać?

ANTYGONA

Patrz, byś wspomogła i poparła siostrę.

ISMENA

W jakimże dziele? Dokąd myśl twa mierzy?

ANTYGONA

Ze mną masz zwłoki opatrzeć braterskie.

ISMENA

Więc ty zamierzasz grzebać wbrew ukazom?

ANTYGONA

Tak! brata mego, a dodam... i twego;
Bo wiarołomstwem nie myślę się kalać

ISMENA

Niczym dla ciebie więc zakaz Kreona?

ANTYGONA

Niczym, on nie ma nad moimi prawa.

ISMENA

Biada! o rozważ, siostró, jak nam ojciec
Zginął wśród sromu i pośród niesławy,
Kiedy się jemu błędy ujawniły,
A on się targnął na własne swe oczy;
Żona i matka - dwuznaczne to miano -
Splecionym węzłem swe życie ukróca;
Wreszcie i bracia przy jednym dnia słońcu
Godzą na siebie i morderczą ręką
Jeden drugiemu śmierć srogą zadaje.
Zważ więc, że teraz i my pozostałe
Zginiemy marnie, jeżeli wbrew prawu
Złamiemy wolę i rozkaz tyrana.
Baczyć to trzeba, że my przecie słabe,
Do walk z mężczyzną niezdolne niewiasty;
Że nam ulegać silniejszym należy,
Tych słuchać, nawet i sroższych rozkazów;
Ja więc, błagając o wyrozumienie
Zmarłych, że muszę tak ulec przemocy,
Posłuszna będę władcom tego świata,
Bo próżny opór urąga rozwadze.

ANTYGONA

Ja ci nie każę niczego, ni, choćbyś
Pomóc mi chciała, wdzięczne by mi było,
Lecz stój przy twojej myśli, a ja tego
Pogrzebię sama, potem zginę z chlubą.
[...]
Ty tu znieważaj święte prawa bogów.

ISMENA

Ja nie znieważam ich, nie będąc w mocy

Działać na przekór stanowieniom władców.

ANTYGONA

Rób po twej myśli; ja zaś wnet podążę,
By kochanemu bratu grób usypać.

ISMENA

O ty nieszczęsna! Serce drży o ciebie.

ANTYGONA

Nie troszcz się o mnie; nad twoim radź losem.

ISMENA

Ale nie zdradzaj twej myśli nikomu,
Kryj twe zamiary, ja też je zataję.

ANTYGONA

O nie! mów głośno, bo ciężkie ty kaźnie
Ściągnąć byś mogła milczeniem na siebie.

ISMENA

Z żarów twej duszy mroźne **mieciesz** słowa.

ANTYGONA

Lecz miła jestem tym, o których stoję.

ISMENA

Jeśli podołasz w trudnych mar pościgu.

ANTYGONA Jak nie podołam, to zaniecham dzieła.

ISMENA

Nie trza się z góry porywać na mary.

ANTYGONA

Kiedy tak mówisz, wstręt budzisz w mym sercu
I słusznie zmierzisz się także zmarłemu.
Pozwól, bym ja wraz z moim zaślepieniem

Spojrzała w oczy grozie; bo ta groza
Chlubnej mi śmierci przenigdy nie wydrze.

ISMENA

Jeśli tak mniemasz, idź, lecz wiedz zarazem,
Żeś nierozważna, choć miłym tyś miła.

Źródło: Sofokles, *Antygona*, [w:] Ajschylos, Sofokles, Eurypides, *Antologia tragedii greckiej*, oprac. S. Stabryła, tłum. K. Morawski, wybór S. Stabryła, Kraków 1989, s. 305–309.

☹☹ Sofokles

Antygona

Stasimon II - Epeisodion III

PRZODOWNIK CHÓRU

Lecz otóż Haimon, z twojego potomstwa
Wiekem najmłodszy; widocznie boleje
Nad ciężkim losem swej umiłowanej
I po swym szczęściu łzy leje.

KREON

[...]

O synu! czyż ty przybywasz tu gniewny
Wskutek wyroku na twą narzeczoną,
Czy w każdej doli zachowasz mnie miłość?

HAJMON

Twoim ja, ojcze! Skoro mądrze radzisz,
Idę ja chętnie za twoim przewodem;
I żaden związek nie będzie mi droższy
Ponad wskazówki z ust twoich rozumnych.

KREON

O! tak, mój synu, być zawsze powinno,
Zdanie ojcowskie ponad wszystkim ważyć.

[...]

Synu, nie folguj więc żądzy, nie porzuć
Dla marnej dziewczki rozsądku! [...]

[...]

Bo skorom poznał, że z całego miasta
Ona jedyna oparła się prawu,
Nie myślę stanąć wszem wobec jak kłamca,
Ale ją stracę. Rodzinnego Zeusa
Niech sobie wzywa! Jeśli wśród rodziny
Nie będzie ładu, jak obcych poskromić?
Bo kto w swym domu potrafi się rządzić,
Ten sterem państwa pokieruje dobrze;
Kto zaś zuchwale przeciw prawu działa
I tym, co rządzą, narzucać chce wolę,
Ten nie doczeka się mego uznania.
Wybrańcom ludu posłusznym być trzeba
W dobrych i słusznych – nawet w innych sprawach.

[...]

HAJMON

Ojcze, najwyższym darem łaski bogów
Jest niewątpliwie u człowieka rozum.
A ja słusności twoich słów zaprzeczyć
Ani bym umiał, ani chciałbym zdołać.
Ale **sąd zdrowy** mógłby mieć też inny.
Mam ja tę wyższość nad tobą, że mogę
Poznać, co ludzie mówią, czynią, ganią,
Bo na twój widok zdejmują ich trwoga,
I słowo, ciebie rażące, zamiera.
A więc cichaczem przyszło mi wysłuchać,
Jak miasto nad tą się żali dziewicą,
Że ze wszech niewiast najmniej ona winna,
Po najzacniejszym czynie marnie kończy.
Czyż bo ta, co w swym nie przeniosła sercu,
By brat jej leżał martwy bez pogrzebu,
Psom na pożarcie i ptactwu dzikiemu,
Raczej nagrody nie godna jest złotej?

Takie się głosy odzywają z cicha.
Ja zaś, o ojczy, niczego nie pragnę,
Jak by się tobie dobrze powodziło.
Bo jestli większy skarb nad dobre imię
Ojca dla dzieci lub dzieci dla ojca?
Nie żyw więc tego, ojczy, przeświadczenia,
Że tylko twoje coś warte jest zdanie;
Bo kto jedynie sam sobie zawierzy,
Na swojej mowie polega i duszy,
Gdy go odsłonią, pustym się okaże.
Choćby był mądry, przystoi mężowi
Ciągłe się uczyć, a niezbyt upierać.
[...]

Ustąp ty przeto i zaniechaj gniewu,
Bo jeśli wolno sądzić mnie młodszemu,
Mniemam, że taki człowiek najprzedniejszy,
Który opływa w rozum z przyrodzenia;
Jeśli tak nie jest – a i to się zdarzy, –
Niechaj rad dobrych zbyt lekko nie waży.

[...]

KREON

A więc w mym wieku mam mądrości szukać
I brać nauki u tego młokosa?

HAJMON

Nauki słuszne; a jeśli ja młody,
To na rzecz raczej, niż wiek, baczyć trzeba.

KREON

Na rzecz, niesfornym która cześć oddaje?

HAJMON

Ni słowem śmiałym cześć taką zalecać.

KREON

A czyż nie w taki błąd popadła tamta?

HAJMON

Przeczy głos ludu, co mieszka w Teb grodzie.

KREON

Więc lud mi wskaże, co ja mam zarządzać?

HAJMON

Niemal jak młodzian porywczy przemawiasz.

KREON

Sobie czy innym **gwoli** ja tu rządę?

HAJMON

Marne to państwo, co li panu służy.

KREON

Czyż nie do władcy więc państwo należy?

HAJMON

Pięknie byś wtedy rządził... na pustyni.

KREON

Ten, jak się zdaje, z tamtą dziewczką trzyma.

HAJMON

Jeśli ty dziewczką: o ciebie się troskam.

KREON

Z ojcem się swarząc, o przewrotny synu?

HAJMON

Bo widzę, że ty z drogi zbaczasz prawej.

KREON

Błądź ja strzegąc godności mej władzy?

HAJMON

Nie strzeżesz – władzę pomiatając bogów.

Źródło: Sofokles, *Antygona*, [w:] Ajschylos, Sofokles, Eurypides, *Antologia tragedii greckiej*, oprac. S. Stabryła, tłum. K. Morawski, wybór S. Stabryła, Kraków 1989, s. 327–331.

Słownik

Ananke

(gr. *Anánkē* – konieczność) – w mitologii greckiej personifikacja nieodwracalnego losu i przeznaczenia; w mitologii rzymskiej – Fatum

fatum

(łac.) słowo, powiedzenie boga, w mitologii rzymskiej przeznaczenie; nieodwołalna wola bogów, ściśle określony i niezmienny los człowieka, na który nikt nie ma wpływu; w literaturze i mitologii greckiej Ananke

postać „papierowa”

postać jednowymiarowa, pozbawiona głębi, nieskomplikowana psychologicznie

tragizm

(gr. *tragikós* – tragiczny) – splot nieszczęśliwych wydarzeń, okoliczności stwarzających sytuację bez wyjścia; kończący się porażką konflikt między dążeniami jednostki a siłami zewnętrznymi lub między różnymi dążeniami i skłonnościami danej jednostki

Ilustracja interaktywna

Polecenie 1

Czy Antygona jest postacią tragiczną w rozumieniu *Poetyki* Arystotelesa? Napisz tekst liczący co najmniej 120 słów, w którym uzasadnisz swoje zdanie.

Polecenie 2

Wymień trzy pary skonstrastowanych ze sobą postaci z *Antygony* Sofoklesa (ta sama postać może występować w różnych parach) oraz wyjaśnij, na czym polega zasadnicza różnica między bohaterami wymienionymi przez ciebie w danej parze.

Frederic Leighton, *Antygona*, 1882

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Ćwiczenie 2

Ćwiczenie 3

Ćwiczenie 4

Przyporządkuj cechy charakteru do Antygony i Ismeny.

porywcza, posłuszna wobec władzy, buntownicza, wybuchowa, godna, spokojna, wrażliwa, uległa, pewna siebie, rozważna, nieustępliwa, wierna przekonaniom, odważna, lękliwa, lojalna wobec siostry, honorowa, ugodowa, lojalna, prawdomówna, sprytna, dumna

Antygona	
Ismena	

Ćwiczenie 5

Ismena, tłumacząc siostrze odmowę udziału w pochówku ich brata, mówi: „Posłuszna będę władcom tego świata, Bo próżny opór urąga rozwadze”. Wyjaśnij, czy taką postawę można nazwać spolegliwością.

Ćwiczenie 6

Na podstawie przywołanego fragmentu dialogu między Kreonem a synem wyjaśnij, jak władca Teb argumentuje swój brak pobłażliwości wobec Antygony oraz Ismeny.

Ćwiczenie 7

Antygona i Hajmon, motywując swoje postępowanie, powołują się na więzy rodzinne. Napisz tekst liczący nie więcej niż 120 słów, w którym przedstawisz argumenty obojga bohaterów wynikające z uczuć wiążących członków rodziny.

Ćwiczenie 8

W tekście liczącym ponad 120 słów uzasadnij twierdzenie: Postępowanie Antygony i Hajmona nie wynika wyłącznie z siły więzi rodzinnych.

Praca domowa

Napisz liczące co najmniej 180 słów wypracowanie na temat: Fatum czy cechy charakteru? Co miało wpływ na postępowanie bohaterów *Antygony*? W pracy zastosuj cytaty z utworu Sofoklesa.

Dla nauczyciela

Autor: Marta Kulikowska

Przedmiot: Język polski

Temat: *Antygona* Sofoklesa – motywy decyzji bohaterów

Grupa docelowa:

III etap edukacyjny, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres podstawowy

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

3) rozróżnia gatunki epickie, liryczne, dramatyczne i synkretyczne, w tym: gatunki poznane w szkole podstawowej oraz epos, odę, tragedię antyczną, psalm, kronikę, satyrę, sielankę, balladę, dramat romantyczny, powieść poetycką, a także odmiany powieści i dramatu, wymienia ich podstawowe cechy gatunkowe;

5) interpretuje treści alegoryczne i symboliczne utworu literackiego;

6) rozpoznaje w tekstach literackich: ironię i autoironię, komizm, tragizm, humor, patos; określa ich funkcje w tekście i rozumie wartościujący charakter;

8) wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe;

9) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów oraz jej związek z programami epoki literackiej, zjawiskami społecznymi, historycznymi, egzystencjalnymi i estetycznymi; poddaje ją refleksji;

10) rozpoznaje w utworze sposoby kreowania: świata przedstawionego (fabuły, bohaterów, akcji, wątków, motywów), narracji, sytuacji lirycznej; interpretuje je i wartościuje;

14) przedstawia propozycję interpretacji utworu, wskazuje w tekście miejsca, które mogą stanowić argumenty na poparcie jego propozycji interpretacyjnej;

15) wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty, szczególnie kontekst historycznoliteracki, historyczny, polityczny, kulturowy, filozoficzny, biograficzny, mitologiczny, biblijny, egzystencjalny;

16) rozpoznaje obecne w utworach literackich wartości uniwersalne i narodowe; określa ich rolę i związek z problematyką utworu oraz znaczenie dla budowania własnego systemu wartości.

2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń:

1) przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów, np. publicystycznych, popularnonaukowych, naukowych;

4) określa wpływ starożytnego teatru greckiego na rozwój sztuki teatralnej; rozumie pojęcie katharsis i charakteryzuje jego rolę w kształtowaniu odbioru dzieła;

II. Kształcenie językowe.

1. Gramatyka języka polskiego. Uczeń:

1) wykorzystuje wiedzę z dziedziny fleksji, słowotwórstwa, frazeologii i składni w analizie i interpretacji tekstów oraz tworzeniu własnych wypowiedzi;

3) rozpoznaje argumentacyjny charakter różnych konstrukcji składniowych i ich funkcje w tekście; wykorzystuje je w budowie własnych wypowiedzi;

4. Ortografia i interpunkcja. Uczeń:

1) stosuje zasady ortografii i interpunkcji, w tym szczególnie: pisowni wielką i małą literą, pisowni łącznej i rozłącznej partykuły nie oraz partykuły -bym, -byś, -by z różnymi częściami mowy; pisowni zakończeń -ji, -ii, -i ; zapisu przedrostków roz-, bez-, wes-, wz-, ws-; pisowni przyimków złożonych; pisowni nosówek (a, ę) oraz połączeń om, on, em, en ; pisowni skrótów i skrótowców;

III. Tworzenie wypowiedzi.

1. Elementy retoryki. Uczeń:

1) formułuje tezy i argumenty w wypowiedzi ustnej i pisemnej przy użyciu odpowiednich konstrukcji składniowych;

3) rozumie i stosuje w tekstach retorycznych zasadę kompozycyjną (np. teza, argumenty, apel, pointa);

6) rozumie, na czym polega logika i konsekwencja toku rozumowania w wypowiedziach argumentacyjnych i stosuje je we własnych tekstach;

2. Mówienie i pisanie. Uczeń:

1) zgadza się z cudzymi poglądami lub polemizuje z nimi, rzeczowo uzasadniając własne zdanie;

2) buduje wypowiedź w sposób świadomy, ze znajomością jej funkcji językowej, z uwzględnieniem celu i adresata, z zachowaniem zasad retoryki;

4) zgodnie z normami formułuje pytania, odpowiedzi, oceny, redaguje informacje, uzasadnienia, komentarze, głos w dyskusji;

6) tworzy spójne wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: wypowiedź o charakterze argumentacyjnym, referat, szkic interpretacyjny, szkic krytyczny, definicja, hasło encyklopedyczne, notatka syntetyzująca;

10) w interpretacji przedstawia propozycję odczytania tekstu, formułuje argumenty na podstawie tekstu oraz znanych kontekstów, w tym własnego doświadczenia, przeprowadza logiczny wywód służący uprawomocnieniu formułowanych sądów;

IV. Samokształcenie.

1. rozwija umiejętność pracy samodzielnej między innymi przez przygotowanie różnorodnych form prezentacji własnego stanowiska;

Lektura obowiązkowa

4) Sofokles, Antygona;

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie;
- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje w zakresie wielojęzyczności.

Cele operacyjne. Uczeń:

- interpretuje fragment *Antygony*,
- charakteryzuje bohaterów tragedii Sofoklesa,
- wskazuje motywy postępowania głównych postaci dramatu,
- opisuje sposób zestawienia bohaterów (kontrast) zastosowany przez Sofoklesa.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- ćwiczeń przedmiotowych;
- z użyciem komputera;
- dyskusja.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca całego zespołu klasowego;
- praca w grupach.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg lekcji

Przed lekcją:

1. Nauczyciel poleca uczniom, by zapoznali się z grafiką interaktywną w e-materiale i w ten sposób przypomnieli sobie najważniejsze postacie tragedii Sofoklesa oraz łączące je zależności. Uczniowie powinni także zapoznać się treścią sekcji „Przeczytaj”.

Faza wprowadzająca:

1. Nauczyciel wyświetla na tablicy temat lekcji oraz cele zajęć, omawiając lub ustalając razem z uczniami kryteria sukcesu.
2. Krótka rozmowa wprowadzająca w temat lekcji: nauczyciel pyta, jakie zależności łączą bohaterów *Antygony*. O których bohaterach można powiedzieć, że stanowią parę głównych antagonistów? Uczniowie podczas rozmowy sporządzają krótką notatkę w formie grafu przedstawiającego powiązania między bohaterami.

Faza realizacyjna:

1. W pierwszej części tej fazy lekcji nauczyciel poleca uczniom, by w parach rozwiązali ćwiczenia 1-6 z sekcji „Sprawdź się”. Dzięki temu uczestnicy zajęć porządkują swoją wiedzę na temat treści dramatu Sofoklesa i przygotowują się do dyskusji dotyczącej motywów postępowania bohaterów. Po upływie ustalonego czasu wybrani uczniowie prezentują swoje odpowiedzi, a nauczyciel komentuje je i ewentualnie uzupełnia.
2. Nauczyciel przypomina, że w tragedii Sofoklesa bohaterowie sami podejmują decyzje. Bogowie w „*Antygonie*” są obecni i odgrywają istotną rolę, jednak są oddaleni, budzą respekt, nie wyznaczają odgórnie losu bohaterów, nie kierują zdarzeniami z zewnątrz. Uczniowie dzielą się grupy i opisują motywy działania postaci:

Antygony

Kreona

Ismeny

Hajmona

Tejrezjasza

Eurydyki

Wyjaśniają, co skłoniło tych bohaterów do podjęcia takiej, a nie innej decyzji, np. uczucia wobec bliskich/obowiązki wobec rodziny więzy krwi/więzy małżeńskie/więzy narzeczeńskie; rozum/uczucie; honor rodziny; rozsądek; prawa państwowe; prawa boskie/ niepisane prawa; idea państwa jako nadrzędnej wartości; prawda państwa/prawda jednostki; autorytaryzm; osobista nienawiść i niechęć do Polinejsesa.

Faza podsumowująca:

1. Podsumowanie dyskusji i wyciągnięcie wniosków. Nauczyciel dba o to, by interpretacja motywów postępowania bohaterów była zgodna z wymową tekstu Sofoklesa. Dlatego prosi uczniów, by swoje wypowiedzi i wnioski popierali cytatami.
2. Omówienie ewentualnych problemów z rozwiązaniem ćwiczeń i poleceń z sekcji „Sprawdź się”. Nauczyciel omawia przebieg zajęć, wskazuje mocne i słabe strony pracy uczniów, udzielając im tym samym informacji zwrotnej.
3. Wybrany uczeń podsumowuje zajęcia, zwracając uwagę na nabyte umiejętności.

Praca domowa:

1. Uczniowie wykonują w ramach zadania domowego jedno z dwóch poleceń pracy pisemnej zaproponowanych w e-materiale.

Materiały pomocnicze:

- Sofokles, *Antygona* z obszernymi przypisami i wstępem Antoniego Libery, Warszawa 2018.
- Fragmenty różnych realizacji teatralnych *Antygony* (Teatr Telewizji)

Wskazówki metodyczne

- Uczniowie mogą obejrzeć materiał multimedialny w trakcie lekcji, przed podziałem na grupy w celu omawiania motywów działania postaci.